

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Thesaurus Eloqventiae Sacrae Et Profanae, Saluti &
incolumitati Rerumpublicarum utilissimae**

Alberti, Alberto

Coloniae Agrippinae, 1669

Vitiosa Rhetoricorum Discipulorum Institutio quàm sit Reipublicæ
detrimentosa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69225](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69225)

aut plures immolentur. sed mellicos verborum
globulos & omnia dicta factaque quasi papa-
vere, & selamo sparsa? Nonne qui inter hanc
& similia crepundia, & nugamenta nutriun-
tur, non magis sapere possunt, quam bene olet,
qui in culinâ habitant? Nonne infortunati
pueri, qui in scholis ludunt, juvenes postea in
Templis Concionatores facti, ridentur, &
quod utroq; turpius est, quod quisq; perperam
dicitur in senectute postmodum cõfiteri nõ vult?

*Vitiola Rhetoricorum Discipulorum
Institutio quàm sit Reipublicæ
detrimentosa.*

286 **Q**Uâ sanè scholasticorum Decla-
matorum in oratores, Oratorũq;
in concionatores deteriore semper coopta-
tione, atq; trajectu quid, rogo, turpius aut
nocentius Christiano in Orbe potest existe-
re? Si eloquentiæ decus immodicorum acu-
minum, atq; ornamentorum morbo sidera-
rum, intra solos Rhetorici Gymnasij parietes
A lauguesceret, neq; foras maneret, contagio-
nemq; portò in alios minimè vulgaret; equi-
dem, Auditores quicquid tandè id piaculi sit,
B fus deq; ferrem, neq; graui unquam crimine
condemnarem. At quum experueris Rhe-
toricæ artis Declamatoribus Oratores, atq;
Concionatores in causis magni momenti
C atq; ex animo perorandis leues, tralatitii,
atq; inutiles, imò non leviter etiam noxii,
vt cotidiano experimento testatum est, eva-
dant;

dant; incredibile dictu est, quantum damni, atq; exitij ex hac scholasticâ legitimè declamandi, atq; ad persuadendū appositè dicendi prævaricatione in Rempublicâ deriveretur. Iulianum Cæsarem, cui ejurata per summum nefas Christianæ religionis perfidia, atq; infamia *Apostata* cognomentum, ut semel jam supra monui, asseruit, tanquam immanem Ecclesiæ Christianæ iustificatorem, atq; Tyrannum quum multis quidem nominibus, tum præsertim, quòd Christi cultores liberales docere litteras, vel discere, edicto vetuerit, Patres sanctissimi Augustinus, & Chryostomus, b Nazianzenus, c aliq; complures acerrimè carpunt.

287 Sed cur, quæso, aut quam ob noxam? Quid fuit in câ litterarum interdictione facinoris adeo rætri, quod tantum crimen, ut ita A at roci censura sapientissimis infusati Ordinis Patribus merito feriendus videretur? Nèpe scelestus ille id potissimum moliebatur, ut proscriptis ejusmodi litteris, atque deletis, gradus ad Philosophiam, & Theologiam, cæteraq; Fidei sacrosanctæ munimenta perdiscenda fieri non possent; ac propterea rerum Fidei ignorantia omnium mentes occupante, & ipsa Fides per altissimum stuporè paulatim eventeretur. Quo consilio ut nihil iniquius, ita nil perniciosius. Tolle porro jam ab omnibus Rhetoricæ Classibus Tullianas

T 4 Ora

a lib. 18. civit. 52.

b Serm. de SS. Iulventio & Max.

c Orat. 1. in Iulian.

Orationes, tolle probandi, amplificandique
 artificium, tolle persuasionis animorū eblan-
 diendæ, aut extorquendæ curam, vim, robur,
 ac nervum: atq; vnâ de Templis quoq; vege-
 tas & lacertosas Conciones pedegentim su-
 stuleris; quibus sublatis, alijsq; futilibus, ac
 nugatorijs substitutis, vitia omnia, quæ di-
 uini sermonis clavâ levissimâ infirmè, ac jo-
 culariter ista sunt, hærebunt immota, in pe-
 ius ruent, obstinatiùs perennabunt. Quæ ma-
 lorum seges uti uberrima est, sic istâ dicendi
 vitiositate ex Oratorio ludo primitus manâ-
 te nihil magis flagitiosum. Adde versipelle
 illud Juliani decretum, non vt quameunque
 insectationem, aut Tyrannidem, sed tanquã
 omnibus alijs, quæ per ferrum, per cruces, per
 ignem, per quævis crudelitatis instrumenta
 vnquam exercitæ sint, longè sæviorem, cæ-
 tuiq; Fidelium multo damnosiorẽ ab iisdem
 amplissimis Patribus, ut purpurati lumen Se-
 natus Cæsar Baronius æruditè observat, ac-
 cusari, iureq; optimo idcirco etiam exagitari.
 Nam reliqui Tyranni, qui Christianos ad
 veram religionem ex animo expectorandam
 adigebant, monstrosi sceleris horrore statim
 obiecto, illorum quàm plurimos ab impio fa-
 cinore deterebant, ingentemq; oblustantiũ,
 ac renitentium *Martyrum* messem faciebant.
 At Julianus non tam perfriatã fronte Christi-
 clientes in fraudem invitandos, vel inducen-
 dos subdolè putavit; ac proinde Fidei profes-
 sione iisdem minimè interdixit: sed oblique
 tantum,

2. Tom. 4. *Annal. Aõ. Domini* 362. n. 22. & 23.

tantum, ac per cuniculos, ad illius interitum, extinctis literis, eo durius, quo rectius sibi grassandum existimavit. Haud secus Tyrannus quoque animarum Daemon, non id sane agit, ut Concionatores in divini Verbi corruptelas, in adulteria, in dedecora recta impellat; quippe quod id manifestum nefarium flagitium extemplo perluceat, ab eo omnes sub primu aspectu averterentur; sed clam dumtaxat, captoque ambitu sagit, ut valida, atque efficax persuadendi forma à Rhetoricis Gymnasijs exulet: quo semel obtento, nullo quoque negotio omne vitium & solidaru concionum genus sacris est Templis propediè excessurum, atque eliminandum sibi neque inaniter pollicetur. Quæ utique perveficias, atque contagio in quantam Reipublicæ Christianæ perniciem redundet, quantaque non tam persuasionis, vel oratoriarum artis, quam virtutum omnium, animarumque carnificina sit, & iure appellari debeat, vestrum nemini iam arbitror incognitum.

288 Quare ad tanti mali, ac vastitatis periculum tempestive propullandum, id ego imprimis apud omnes, quibus Rhetorices Magistrorum creandorum jus, atque potestas est, compluribus præsertim Religiosis Ordinibus, qui Juventutem erudiendam susceperunt, cuique excolendæ etiam Societas nostra non mediocrem curam impendit, ratum fixumque oportere esse, iudico, Patres sapientissimi, ut si quis unquam eloquentiæ Professor à Tullianâ persuadendi ratione alienus, acuminumque luxu, vel ornamentorum intemperantiam corruptus in suggestum perreptaverit, A

ubi notatus, ac deprehensus fuerit, confestim
 Praeficiū. & moderatorū decreto, iussuq; à tali
 doceri munere, salubri prorsus, ac necessariā
 severitate abdicetur. Quod eo factu erit, cre-
 do, proclivius, quò jã semel id genus exempli
 ab integro Religiosae alicujus familiae Provin-
 ciali conventu, qui omnes Rhetorices Prae-
 ceptores immodicã sensiculorum, ornamentorumq;
 frequentia a Ciceronianã persuadendi
 normã delirantes, penitus exauthoravit, atq;
 à scholis removit, statutum, atq; in usum ire-
 vocabile calculo paucis ante annis fuisse revo-
 catum accipi Tulhanã autẽ persuadendi nor-
 mã nõ de nihilo ego designavi, Auditores, vi-
 scilicet innuerem, eum, qui hanc sibi cordi
 esse, appositè dicendo ostenderit, etiam si sty-
 lum suum Tullianis verbis, & phrasibus mi-
 nùs fortè illigati, aut mancipari passus fuerit,
 non propterea optimi Institutoris & nomi-
 ne, & gloria defraudatum iri. Porò si quis
 Grammatices, vel Humaniorum litterarum
 Doctor in Grammaticos Canones graviter
 peccaverit, si discipulis crassos, absurdosq; so-
 lacismos pro rectis locutionibus impingeret,
 si errandi ducem se præberet, non dicendis
 quis nõ eum quàmprimùm ablegandum ar-
 bitraretur? Qui nã igitur ad Rhetorices Prae-
 ceptorẽ Rhetoricæ expertem facultatis, per-
 suadendæ quæstionis ignarum, in eloquen-
 tiæ leges præposterè delinquentem ex Orato-
 rio cõclavi, quum depravatae Orationis, cor-
 ruptaq; persuasionis solocismi ab isto pro-
 seminari longè perniciosiores, quàm illi-
 nes

nus rectæ locutionis, aut constructionis, siot
 exterminandū censebimus? Hujusmodi quip-
 pe Præceptor, nisi in tempore errorem dedi-
 scat suum, vt concionandi muneri penitus
 in habilis est, ita eidem muneri ineptiores di-
 scipulos instituet, & conformabit. Quid? cō-
 tra illud Iuliani edictum à liberalium aditu
 literarum arcens Christianos, etsi in speciem
 non ita sæuum, vniuersa Ecclesia armata est,
 totque Præsules, tot Patres, ac tot *Martyres*
 earundem studia literarum ad Dei Fidem, ac
 religionem ab omni labe tuendam per vi-
 giliās, per labores, per equuleos, per fidicu-
 las, per cruces, per omnes denique tormen-
 torū cruciatus mordicus retinenda, fortissimè
 existimârunt. Cur non ergo & omnes Ordi-
 nes, ad quos Adolescentum Rhetoricis præ-
 ceptis ad futuras Conciones instruendorum
 officium pertinet, atq; in primis societas no-
 stra Antistitesq; nostri sedulam perpetuò na-
 vent operam, omnesq; adhibeant machinas
 quò solidè p̄obandi ac persuadendi artifici-
 um, hoc est, Tullianum à Rhetorices Magistris
 non leviter, sed probè perspectum habeatur.
 Oratoriz artis alumnis scienter tradatur, con-
 trariæ verò pravitates in cotidianis scrip-
 tionibus accuratè caveantur, atque emenden-
 tur, discipulis, quicunq; volent, ad concio-
 nandi munus intè postea obeundum, in ante-
 cessum per quameunq; industriam, per con-
 tinentes labores, per indefessam patientiam
 informentur, ac præparentur?

289 Huc demū, huc potissimum sacrissimumi

T 6

nostri

Anstrifundatorē Ordinis Ignatium spectasse, suaq; cōsilia colineasse ego sanè crediderim, quum Rhetoricæ Professores, nostris in Gymnasis instituendos esse sancivit, ut videlicet ab his quam plurimi sacros in Cōcionatorum maturè educarentur, atque Dei Ecclesiarum Christianorum omnium Parenti majorem modum afflictæ ad tot vitiorum monstra, quæ cotidie pullulant, gliscuntque, compescenda, ac debellanda suppeditarentur. Neque verò sancivit tantummodo, sed præclaro etiam exemplo, quum auream illam de obedientiæ virtute Epistolam tanto artificio, divinâque sapientiâ elaboravit, ut si concionalem in eâ usurpavisset stylum, absolutam posteritati Consionē fuerit relicturus (certè quidem persuadendi vi, atque efficaciâ innumerales Conciones longè antecellit) pulcherrimè demonstravit. Quare sicut Majorum nostrorum providentiâ bene constitutas Rhetorices Scholas accepimus, excubandum diligenter nobis animo est, ut easdem semper ita florentes, atq; à memoratis corruptelis integras conservemus. Ut verò ita etiâ futurum sperem, haut vanis equidem conjecturis adducor.

290 Recreor enim etiâ, atq; etiâ Auditores, incredibilq; consolatione sustentor, quos in atrijs, xystisq; nostrorum Athenarum nec nō in aliorū, qui eandē, ac nos Juvētutis literis, & pietate imbuendæ provinciâ sortiti sunt, porticibus M. Tullij Ciceronis libros, quos singuli Gymnasiorum moderatores suis Auditoribus

ditoribus explicant, suspensis in tabellis descriptos, in Rhetorices maximè classe Tullianas Orationes, Tulliana dicendi scita, atq; præcepta ad imitandum proposita intueor; quodq; caput est, multo quoq; esse in honore. discipulis enodatè explanari, docendo sanctè excoli, frequentibusque declamationibus ad persuasionem exprimendam accommodatis, usui haberi animadverto. Neque minùs oblector, quum illustres M. Tullij, clientes Perpinianos, Bencios, Campianos, Stephonios, Nigronos, Cauffinos, Galluccios, Guinifios, Cellotios, aliosq; non paucos è nostro cœtu, ab eâ acuminum ornamentorumque intemperantiâ, quam hæc in Actione non segniter castigavi, ac reprehendi, immunes omnino, & desecatos, tanquam strenuissimos Suadæ milites in eloquentiæ speculis vigilanter præsidentes conspicio. His enim Ciceronianis armamentarijs, his amplificandi præsidijs, his persuadendi moenibus, & propugnaculis quo vsque Oratoria facultas adversus imbelles Adversariorum impetus, atque ineurfiones munita erit, atq; obvallata, facile quoscunque eorum conatus, insultus, cuniculos atq; insidias eludet, sustinebit, retunder, disijciet, refutabit. Hæc pauca de Declamationibus, deque Rhetorica Gymnasijs pro gravium Oratorum, & Concionatorum, de quibus solis mihi res fuit, corollariorum hæc; è quibus jam pedem efferens, quod reliquum telæ superest, tandè pertexo.